

Nové kraje ČR - profily

doc. RNDr. Alois Hynek, CSc.

Soubor studentských textů

V příspěvku se na příkladech studentských prací poukazuje na možnost, ne-li nutnost využití Programů rozvoje krajů, jejich profilů v geografickém vzdělávání – v regionální geografii České republiky, či v geografickém semináři pro tematizaci geografie.

Pro dokumentaci jsou předkládány práce následujících studentů:

- Zuzana Urbanová, Jitka Brabencová
- Gabriela Durnová, Jana Hanzálková
- Monika Halíčková
- Iva Jaroušková, Martina Pacasová
- Josef Mrštík
- Helena Kotulánová, Veronika Jandová
- Karel Malík, Zbyšek Podhrázský
- Jan Zvara, Michal Hájek
- Marie Doleželová, Veronika Musilová
- Martina Petříková

Z. Urbanová, J. Brabencová

Jihočeský kraj – problémové okruhy a strategické cíle

1. Infrastruktura (doprava, vodohospodářství, energetika, komunikační a informační)
zapojení do globálního světa, podmínky pro vstup strategických investorů
  2. Cestovní ruch, kultura a vnější vztahy
učinít region přitažlivý pro světovou turistiku – jedinečnost přírodní i urbanistická
  3. Podpora a rozvoj podnikání
předpoklady pro malé a střední podnikání, hlavně v pohraničních oblastech, odstranění
zaostávání a vysídlování
  4. Lesnictví, zemědělství, rybářství
usměrňovat zem., lesnictví, rybolov v orientaci podpory státních cílů při zohledňování
politiky EU s akcentem na krajinnotvorbu a ekologické aspekty
  5. Sociální oblast a zdravotnictví
vytvořit soc., zdrav., vzdělávací a vědeckou soustavu, odpovídající věkovým, soc., a
profesním potřebám regionu
  6. Životní prostředí a využívání nerostného bohatství
využívání přírodních, surovinových a vodních zdrojů k ekonomickým aktivitám se
zásadami trvale udržitelného rozvoje
  7. Vzdělávání, školství a věda
- územní plánování – komplexně řešit funkční využití území, organizace, koordinace
    - dopravní a technická infrastruktura, (navržení koridorů)
    - rozvojové plochy – nadmístního významu pro rozvoj kraje
    - vyhodnocení územně technických podmínek
    - únosné zatížení, limity

Základní údaje o jihočeském kraji:

- rozloha- 10 057 km – 12% ČR
- počet obyvatel – 625,1 tis. obyv, nejnižší hustota zalidnění v ČR – 62,2 obyv. na km²
¼ obyv. žije v okrese ČB,
- 7 okresů – ČB, Písek, Strakonice, Tábor, Jindřichův Hradec, Český Krumlov,
Prachatice, - poslední 2 okresy odlišné (nejméně průmyslu, obyvatel, plynulý vývoj
přerušen, ...)
- 1/3 kraje – lesy, 4% vodní plochy = 8 % obyv. pracuje v lesnictví, zem., rybářství,
- velký počet ubytovacích a pohostinských zařízení – turistická a rekreační oblast
- nezaměstnanost – 6%

Charakteristika:

Geograficky poměrně uzavřený celek, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina s Českobudějovickou a Třeboňskou pánví. Z a JZ ohraničuje Šumava, ze S výběžek Brd, Dále na SV Středočeská pahorkatina, Českomoravská vrchovina a JV Novohradské hory. Díky geografické poloze a přírodním podmínkám byl JČ kraj až do poč. 20. st. oblastí s tradičním rybníkářstvím a lesnictvím. Až poté přichází první průmysl. Atraktivita přírodního a kulturně- historického bohatství kraje podmiňuje rozvoj cestovního ruchu.

Příhraniční charakter regionu se v posledních letech stal jeho předností – možnost spolupráce se sousedními zeměmi.

Kraj nepřiliš bohatý na suroviny (štěrkopísky, staveb. kámen, grafitický vápenec,...)

Významné přírodní bohatství – lesy

Mezinárodní doprava – strategická poloha na ose S-J, !ale problém napojení na evropskou síť

Školství – JČ Univerzita v Českých Budějovicích

Pracoviště Akademie věd ČR – biologie, ekologie = rozvoj vědy

Témata:

-Historie a současnost rybníkářství

-Kulturní a historické památky (UNESCO – Český Krumlov, Rožmberk, Hluboká, České Budějovice, ...) = turistický ruch

- Povodí Vltavy – od pramene po vltavské kaskády (vodohospodářství, energetika, povodně, znečištění, rekreace, Lipno, ...)

-NP a CHKO Šumava – ochrana přírody, ekologie, turistika, rozvoj pohraničí, jedinečnost Šumavy, bývalý vojenský prostor Boletice,... konflikt ochrany přírody a správy kraje,

-Trvale udržitelný rozvoj kraje

Profil Jihomoravského kraje

1) unikátní/jedinečné znaky

- značné zastoupení chráněných krajinných oblastí
  - CHKO Moravský kras – v ČR není mnoho krasových území, specifická fauna+flora
  - NP Podyjí
  - CHKO + biosferická rezervace Pálava
  - CHKO + biosferická rezervace Bílé Karpaty (jižní část)
- Nové Mlýny – nejrozsáhlejší nádrž pro závlahové účely v ČR
- rozsáhlé plochy s černozemní půdou
- přes 60% výměry území činí zemědělská půda (50% orná)
- nejteplejší oblast v ČR
- nejnižší položená sjezdovka v ČR (nález ropy – měli finance na výstavbu sjezdovky)
- nejvíc studentů na počet obyvatel (civilní VŠ v Brně a Lednici – studuje tu zhruba 20% všech studentů ČR, 2 soukromé VŠ v Brně, vojenská VŠ v Brně)
- nejstarší osídlení v ČR – výhodná poloha mezi Severní a Jižní Evropou
- jediné místo, kam sahala Římská říše
- unikátně znečištěná přehrada "ignorace" nápravy
- největší těžba ropy
- největší populace bobrů – Lednice, Břeclav, Hodonín
- ZETOR – největší výroba traktorů v republice
- záměry:
  - utvořit z Brna centrum biotechnologického podnikání
  - zřídit Jihomoravské lázně (Pasohlávky-Lednice)
  - vytvořit v Brně uzlové letiště nadnárodního významu

2) specifické/charakteristické znaky

- hranice se dvěma státy
- jediný kraj, kde jsou lidovci ve vedení krajské samosprávy (hodně nábožensky založené obyvatelstvo)
- vinařství
- podíl obyvatelstva žijících ve městech (63,5%) je pod republikovým průměrem (70,9%)
- Brno – druhý nejvýznamnější dopravní uzel v ČR, krajem prochází multimodální koridory:
  - IV. koridor (Berlín, Praha, Brno, Břeclav, Vídeň, Bratislava)
  - větev B VI. koridoru (Gdaňsk, Katowice, Ostrava, Břeclav, Bratislava)
- 34% zaměstnaných je v průmyslu, 54% ve službách (Brno-město 68% X Brno-venkov 34,5%)
- na jihu území cykloturistika, nadregionální cyklotrasy: Moravskoslezská dálková cyklotrasa, Greenways, Jantarová stezka
- BVV – možnost posílení jejich pozice jako lídra veletržní činnosti ve Střední a Východní Evropě

3) Běžné znaky

- stejně jako většina ČR vykazují všechny okresy v rámci Jihomoravského kraje přirozený úbytek (nejvíc Brno-město), naproti tomu je všude přírůstek stěhováním (kromě okresu Brno-město)
- značné zastoupení průmyslových oblastí/parků
- dva UNESCO objekty: Lednicko-Valtický areál, vila Tugendhat
- nedostatečná síť pečovatelské služby a sociální péče pro občany se zdravotním postižením a pro seniory obecně
- problém stárnutí obyvatelstva, vylidňování venkova

Témata:

- 1) spolupráce s Rakouskem a Slovenskem – význam Euroregionu Jižní Morava – Weinviertel – Zahorie
- 2) CHKO – jejich postavení, význam pro kraj, jak je využívat, chránit
- 3) najít charakteristické prvky, kterými se Jihomoravský kraj liší od toho jak to je v rámci celé ČR
- 4) rekreace – rostou požadavky na ni, čeho a jak využívat; návrh sítě dálkových cyklostezek – kudy by měly vést a co vše spojit – žáci si uvědomí kde co leží a co je důležité či vhodné propojit
- 5) přesun hlavního nádraží
- 6) historická a současná podoba Jihomoravského kraje (reforma veřejné správy) – je to lepší/funkčnější v současnosti nebo bylo dřívější členění praktičtější

Zdroje:

Školní atlas ČR, Geodézie ČS, 1999

Program rozvoje Jihomoravského kraje, stručná verze, Krajský úřad Jihomoravského kraje, 2003

Karlovarský kraj – profil regionu

Specifika:

- Území Karlovarského kraje je nejzápadnějším územím České republiky. Rozloha kraje činí 3 314 km², což jsou 4,2 % z rozlohy České republiky. Z hlediska počtu obyvatel je Karlovarský kraj nejmenším krajem České republiky (ke 31.12.2001 byl počet obyvatel 303 714, což jsou necelá 3% z celé ČR).
- Na území kraje se nachází nejvýznamnější seskupení lázeňských míst v ČR. Toto území je označováno jako „lázeňský trojúhelník“, jehož pomyslnými vrcholy tvoří Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Co do četnosti a chemické různorodosti minerálních pramenů není na světě podobná oblast, která by se mohla úspěšně srovnávat s „lázeňským trojúhelníkem“. (Lázeňství - 6,3 % celkového počtu zaměstnaných a HDP 1%, významné i další lázně – Jáchymov, Kynžvart).
- Specifickou oblastí je i vojenský újezd Hradiště, který svojí rozlohou 331,6 km² tvoří 10% území kraje. V současnosti je z hlediska rozlohy největším výcvikovým prostorem naší republiky. Je určen pro výcvik pozemního vojska, letectva a protivzdušné obrany. Do budoucna se může jednat o jeden z důležitých bodů rozvoje kraje.
- Významný je výskyt několika druhů památek, které jsou svým typem nebo četností v rámci republiky ojedinělé a pro Karlovarský kraj specifické. Jedná se o:
  - pozůstatky hornické činnosti (stará důlní díla nebo jejich pozůstatky, sejpy, pinky, vodní příkopy)
  - hrázděná architektura lidová i městská na Chebsku
  - historizující lázeňská architektura (Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Kynžvart, Jáchymov)
  - architektura socialistického realismu (Ostrov, Horní Slavkov)

Zvláštnosti:

- Největším zvláště chráněným územím je Chráněná krajinná oblast Slavkovský les, která je unikátním krajinným celkem, velmi málo zalidněným, s množstvím přírodně hodnotných lokalit (lesy, louky, rašeliniště, skalní útvary, vývěry minerálních vod a plynů a pod). Mezi nejceněnější lokality patří soubor rašelinišť u Kladské a hadcový hřbet u Pramenů.
- K dalším významným chráněným lokalitám patří rašeliniště a slatiniště s vývěry minerálních vod a plynů Soos na Chebsku, dále horská rašeliniště v Krušných horách, naleziště perlorodky říční na Ašsku a geologické lokality po obvodu Doupovských hor.
- V Karlovarském kraji se nachází tři letiště – v Karlových Varech, v Chebu a v Mariánských Lázních. Karlovarské letiště má status letiště mezinárodního a jako na jediném se provozují pravidelné linky do Moskvy. V poslední době byly zahájeny i

lety do Tel Avivu. Pravidelná vnitrostátní doprava zde byla zrušena v r. 1982 a v roce 2002 opět zahájena (Praha-Karlovy Vary a zpět).

- Zalesněná plocha – představuje druhou nejvyšší hodnotu mezi kraji ČR (43,1% z celkové plochy).
- Současná sídelní struktura - vysoký stupeň urbanizace. Ve městech žije 82,2 % obyvatel. Karlovarský kraj vykazuje po Praze nejvyšší podíl městského obyvatelstva s velkým kontrastem mezi několika málo většími sídly střediskového typu.
- Golf - má v Karlovarském kraji již svou tradici a stává se stále populárnějším sportem. V současnosti je na sledovaném území 7 golfových hřišť (v lokalitách Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Teplá, Luby u Chebu).

Běžné prvky:

- Tradiční odvětví - vázána na místní suroviny a mají k dispozici i kvalifikovanou pracovní sílu. Jedná se především o povrchovou těžbu hnědého uhlí a těžbu dalších nerostných surovin (kaolín, keramické jíly, štěrkopísky), o výrobu elektrické energie, porcelánu, skla, hudebních nástrojů, strojírenství a oblast textilní a konfekční výroby, která je však postižena útlumem.
- Území kraje -především Sokolovská a Chebská pánev jsou nejméně výrazněji poznamenány zásahy člověka do přírody - zejména těžební činností => velká devastace ploch, staré zátěže.
- Výrazným projevem - zaostávání a vylidňování venkovského prostoru. Je zřejmá i nevhodná struktura osídlení oproti ostatním krajům, což znamená zejména absenci velkého centra s charakterem rozvojového pólu.
- Velký podíl cizinců – hlavně okres Cheb, který je v rámci ČR okresem s nejvyšším podílem cizinců. Karlovarský kraj patří stále mezi kraje, o které je z hlediska pracovních příležitostí zájem ze strany cizinců (především z Ruska, Ukrajiny, Polska a Bulharska, také Vietnamci).

Liberecký kraj

**Iva Jaroušková
Martina Pacasová**

Obecné

- na severu České republiky (4 okresy - Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily a Česká Lípa) - 4% z celkové rozlohy ČR (nejmenší rozloha v republice)
- cca 429 tisíc obyvatel, hustota zalidnění (136 obyvatel na km²) mírně převyšuje republikový průměr.

Unikátní

- hlavním město Liberec (cca 100 tis. obyvatel) se sousedním městem Jabloncem nad Nisou vytváří jednu aglomeraci
- hranice kraje jsou na severu zároveň státní hranicí s Polskem a částečně se Spolkovou republikou Německo
- rozšíření přeshraniční spolupráce - 1991 Euroregion Nisa (města Libereckého kraje, obce Šluknovského výběžku a přilehlých okresů obou sousedních států)
- doprava Liberce s Prahou (čtyřproudá rychlostní komunikace), prodloužení na státní hranici umožní napojení na dálniční Německa
- Technická universita Liberec s fakultou strojní, textilní, hospodářskou, pedagogickou, architektury, mechatroniky a mezioborových inženýrských studií
- Státní vědecká knihovna v Liberci
- kraj s nejmenším podílem orné a zemědělské půdy, a s nejvyšším podílem lesní půdy (lesy více než 43 % území)
- zvláště chráněná území Krkonošský národní park + chráněné krajinné oblasti - CHKO: Jizerské hory (JH), Lužické hory (LH), Český Ráj (ČR), Kokořínsko (KO), České středohoří (ČS)

Specifické

- ve srovnání s ostatními kraji vysoký podíl pracujících v průmyslu - především průmysl skla, keramiky, strojírenství, textilní, plastikářský
- dalšími hlavními sektory jsou obchod, doprava, zdravotnictví, stavebnictví a až poté zemědělství a administrativa
- několik významných hraničních přechodů + řada hraničních přechodů otevřených v rámci malého pohraničního styku – významné pro cestovní ruch
- rozmanitost území - pohoří Jizerské hory a Krkonoše - pěší turistika, cykloturistika a zimní sporty. Ojedinelé podmínky k pěstování zimních druhů sportů lze nalézt v

Ještědský areál nad Libercem – sjezdovky, skokanské můstky (každoroční závody ve skocích na lyžích)

- důležitá i lázeňská místa - vyhledávaná návštěvníky ze sousedních zemí Euroregionu Nisa
- perspektivní zásobárna pitné a užitkové vody, minerální prameny a naleziště rašeliny
- bývalý vojenský výcvikový prostor (VVP) Ralsko 250 km²
- odsun většiny německého obyvatelstva (cca 455 tisíc osob) po II. světové válce a příchod nových převážně českých obyvatel - zásadní a prudká změna osídlení území většiny kraje, počtu, rozmístění a národnostního složení jeho obyvatel
- v krajině a péči o krajinu se mnohde nepříznivě projevuje nárůst neobdělávaných ploch a nedokončená nebo neúspěšná privatizace zemědělského sektoru

Možnosti rozvoje

- rostoucí ekonomické vazby k Mladé Boleslavi, Praze a Žitavě (SRN)
- velký potenciál v oblasti rozvoje turistického ruchu - přírodní atraktivita území, velký podíl lesů
- zlepšení dopravní dostupnosti okrajových částí kraje
- rozšíření stávající spolupráce v rámci euroregionu Nisa
- využití bývalého VVP Ralsko
- rozvoj malého a středního podnikání (75% podnikatelských subjektů tvoří v LK malé firmy), na základě požadavků trhu, zaměřeného zejména na výrobu pro automobilový průmysl, stavebnictví a služby
- zahraniční investice – tradiční výroba skla a bižuterie, výroby a zpracování plastů a strojírenství, automobilovém průmyslu
- posílení mimoprodukční funkce zemědělství (údržba a obnova krajiny jako důležitého ekologického, estetického a hospodářského prvku v území)
- rozvoj cestovního ruchu (rostoucí zájem o cykloturistiku, venkovskou turistiku a agroturistiku)

Témata

- Jaký vliv měla těžba a zpracování uranu v Podještědí (Hamr-Stráž pod Ralskem) na tamější přírodu? (Př. kontaminace zdrojů podzemní vody v oblasti chemické těžby uranu). K jakým ekologickým a ekonomickým změnám došlo po ukončení těžby? (1996 rozhodnuto ukončit chemickou těžbu uranu ve Stráži p.R. - hlubinná těžba zastavena 1993 a zahájen tzv. útlumový a likvidační program)
- Co víte o odsunu německého obyvatelstva z těchto oblastí po ukončení II. světové války?
- S jakými největšími ekologickými problémy se potýká Liberecký kraj? (imisemi postižené lesy) Jaká navrhuje řešení těchto problémů? (Př. zalesňování a obnova zničených lesních porostů Jizerských hor a západních Krkonoš, protiradonová a protipovodňová opatření.)
- Jakou pozici má v Libereckém kraji průmyslová výroba? Které odvětví jsou pro kraj typické, tradiční atd.?
- Jaký potenciál má Liberecký kraj v oblasti cestovního ruchu? Jaké atraktivní oblasti znáte? Co by mohlo pomoci v rozvoji turistického ruchu?

Helena Kotulánová
Veronika Jandová

Olomoucký kraj

- Olomoucký kraj se rozkládá ve střední části Moravy a zasahuje i do její severní části. Z hlediska územně-správního tvoří spolu se Zlínským krajem oblast Střední Moravy (NUTS)
- Geograficky je kraj členěn na severní hornatou část s pohořím Jeseníky s nejvyšší horou Praděd. Jižní část kraje je tvořena rovinatou Hanou. V okresech Jeseník a Šumperk převažuje nezemědělská půda s vysokým zastoupením lesních pozemků (52,1 %), naproti tomu půda okresů Prostějov, Přerov a Olomouc je využívána hlavně zemědělsky a převažuje zde orná půda (62,8 %).
- V Olomouckém kraji dochází od roku 1994 k poklesu počtu obyvatel. V rámci kraje jsou samozřejmě rozdíly, nejmenší hustotu obyvatel má okres Jeseník a Šumperk
- Centrem vzdělání je druhá nejstarší universita v České republice – Universita Palackého v Olomouci. Ale kraj řeší problém s odlivem „mozků.“ Jejichž příčinou je méně pracovních příležitostí a nízká mzda.
- Z ekonomického hlediska je Olomoucký kraj oblastí průmyslovou s rozvinutými službami. Ekonomika hanáckých okresů je více stabilní a dostatečně rozmanitá, okres Jeseník a severní část okresu Šumperk však bohužel díky své poloze, dopravní dostupnosti i narušením sociálního a hospodářského života po druhé světové válce (vysídlení německého obyvatelstva) patří k ekonomicky slabším regionům.
- Jižní a centrální část kraje patří mezi oblasti s nejúrodnější půdou. Průměrné výnosy pěstovaných plodin dosahují v celé ČR nejvyšších hodnot. Nepřízeň počasí v posledních letech i nepříznivé ekonomické podmínky pro subjekty zabývající se zemědělstvím snižují každým rokem počet zaměstnanců v zemědělství a také jejich průměrné mzdy patří mezi nejnižší mezi jednotlivými odvětvími.
- V Olomouckém kraji působí řada tradičních průmyslových podniků. Na zemědělskou výrobu navazuje množství potravinářských podniků, z dalších odvětví průmyslu je rozvinutý textilní a oděvní průmysl, výroba strojů a zařízení, průmysl optiky a optických zařízení a mnoho dalších.
- Dopravní dostupnost kraje zajišťuje 744 km železničních tratí a 3 461 km silnic, z nichž je pouze 11,6 % silnic I. třídy. Olomouc a nedaleký Přerov jsou významným železničním uzlem, hustá železniční síť je vedena rovnoměrně celým územím kraje. V blízkosti Olomouce se nachází letiště pro malá dopravní letadla, které získalo statut mezinárodního letiště.
- Nedořešeným problémem je doposud ochrana proti povodním, aby nedocházelo k opakování situace z roku 1997, kdy Moravu zasáhly ničivé záplavy. Hodnoty měrných emisí nedosahují průměrných hodnot za ČR, životní prostředí můžeme tedy hodnotit jako

méně poškozené. Horské a podhorské oblasti mají vynikající kvalitu ovzduší a jsou významným zdrojem pitné vody.

- Region nabízí řadu zařízení pro turistické vyžití. Severní část okresu láká turisty především na přírodní krásy, zatímco jižní část spíše na kulturní památky .
(Turisty je hojně navštěvovaná Chráněná krajinná oblast Jeseníky s nejrozlehlejším moravským rašeliništěm Rejvíz, s pětáctýřicetimetrovým Vysokým vodopádem, vodní nádrží a elektrárnou Dlouhé Stráně. Zajímavé jsou i lužní lesy v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví . V Olomouckém kraji leží i řada jeskyní - Javoříčské, Mladečské a Zbrašovské aragonitové jeskyně.
Kromě přírodních krás je zde řada historických památek – hradů Bouzov, Helfštýn, Šternberk, zámků – Úsov, Tovačov, Velké Losiny, Jánský vrch, Náměšť na Hané, desítky muzeí a galérií. Nejvýznamnější památkou v Olomouci je barokní Sloup Nejsvětější Trojice na centrálním náměstí, který byl v roce 2000 zapsán do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Známe jsou výstavy květin a rostlin s názvem Flora Olomouc. V blízkosti Olomouce leží známé poutní místo s bazilikou Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku a nedaleko odtud zoologická zahrada, která se v rámci Evropského záchranného programu podílí na záchraně řady ohrožených druhů zvířat. K nejvýraznějším národopisným oblastem v ČR patří Haná s charakteristickými bohatými kroji, nářečím, tanci a písněmi. O zachování lidových zvyků na Hané se starají desítky národopisných a tanečních souborů, pořádají se folklorní přehlídky a festivaly v Náměšti na Hané, v Prostějově, v Kojetíně a dalších místech regionu. V Olomouckém kraji je i řada příležitostí ke sportování – cyklotrasy. K vodním sportům je možno využít řadu moderních bazénů, přírodních koupališť i přehradu v Plumlově. V Prostějově a v Přerově jsou známá tenisová střediska. Mnohé návštěvníky přilákají i závodní speciály na trati Ecce Homo u Šternberka. Pro zimní sporty je upravena řada sjezdovek a lyžařských stop v Jeseníkách v neznámějších areálech Červenohorské sedlo, Petříkov, Ostružná, Ramzová a mnoha dalších.)
- Olomoucký kraj je regionem s bohatou historií, s pestrou a malebnou přírodou, s množstvím kulturních, sportovních i rekreačních příležitostí.
- Ekonomika regionu je zaměřena na tradiční zemědělství, zpracovatelský průmysl a služby.
- Předpokladem pro další rozvoj regionu je strategicky výhodná poloha, dopravní dostupnost, rozvinutá infrastruktura, dostatek kvalifikovaných pracovních sil i vstup zahraničních investorů.
- Díky realizacím dlouhodobých strategických plánů se ekonomická situace v Olomouckém kraji postupně zlepšuje a vzestupná tendence má pokračovat i v následujících letech.

STRATEGIE ROZVOJE KRAJE

- Podpora rozvoje dynamické podnikatelské základny průmyslových, zemědělských obchodních podniků, podniků služeb a aktivit cestovního ruchu při řešení problémů na trhu a vytváření příhodných podmínek trvale udržitelného konkurenceschopného prostředí.
- Rozvoj technické a dopravní infrastruktury za účelem zlepšení podmínek ekonomického rozvoje kraje a za účelem celkového zkvalitnění života obyvatel kraje.
- Posílit prostředí pro trvale udržitelný rozvoj životních podmínek obyvatel a konkurenceschopných hospodářských činností.
- Posílit ekonomickou a sociální stabilitu venkovského prostoru. Posílení této stability lze považovat ve dvou specifických cílových oblastech kterými jsou:
  - a) Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu
  - b) Zachování, obnova a rozvoj venkova včetně krajinného rázu s cílem zvýšit příjem venkovského obyvatelstva.

CVIČENÍ č. 3 : Profil Pardubického kraje

Geografická charakteristika kraje

Pardubický kraj se nachází v jižní části bývalého regionu Východní Čechy. Zahrnuje okresy Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí a Svitavy. Jeho rozloha je 4 519 km² a žije v něm 505 000 obyvatel, kteří jsou rozmístěni v 452 obcích, z nichž je 32 měst. Pardubický kraj sousedí na severu s Královéhradeckým krajem, na západě se Středočeským krajem, na jihu s krajem Vysočina a s Jihomoravským krajem a na východě s Olomouckým krajem.

Z hlediska reliéfu se v kraji nachází několik významných horopisných celků. Na jihu se nachází Železné hory a Žďárské vrchy, které jsou zároveň chráněnými krajinnými oblastmi. Zvláštností je, že Žďárské vrchy zasahují do Pardubického kraje jen velmi malou částí. Do východní části Pardubického kraje zasahují ze severozápadu Orlické hory. Takřka unikátem je v Pardubickém kraji masiv Králického Sněžníku (1 423 m.n.m.), který je nejen třetím nejvyšším pohořím ČR, ale je také zároveň významným evropským rozvodím. Zvláštností je také jeho poloha v severovýchodním cípu kraje. Nížinatou oblastí kraje je hlavně oblast Polabí, kde lze také na západní hranici kraje nalézt nejnižší bod (200 m.n.m.).

Pardubickým krajem protéká a pramení několik významných vodních toků. Zvláštností je, že řeka Labe, i když je nejvodnatější, není v kraji nejdelší. Nejdelším vodním tokem je v pardubickém kraji řeka Chrudimka (104,4 km), která pramení ve Žďárských vrších poblíž Hlinska a v Pardubicích se vlévá společně s řekou Loučnou do Labe. Na Chrudimce se navíc nachází největší vodní plocha v kraji, kterou je Sečská přehrada (220 ha) Severovýchodní částí kraje protéká Divoká Orlice. Nedaleko od obce Králíky pramení Tichá Orlice, která protéká přes Letohrad, Ústí nad Orlicí a Choceň a poté odtéká do sousedního Královéhradeckého kraje. V jihovýchodní části kraje pramení řeka Svitava, která odtéká do Jihomoravského kraje.

V kraji se koncentruje průmysl, komerční a veřejné služby. Poměrně běžnou záležitostí je pestrá průmyslová výroba v kraji. Mezi nejsilnější patří všeobecné strojírenství, průmysl textilní, oděvní a kožedělný. Velice významný je i chemický průmysl, který se soustřeďuje hlavně do podniků PARAMO a bývalá Synthesia (dnes vlastníkem Aliachem s.r.o.) v Pardubicích. Světovou až unikátní se stala výroba semtexu v areálu dnešního podniku Explosia, který přešel do rukou státu. Velký význam má v Pardubickém kraji zemědělský sektor (61 % tvoří zemědělská půda, 29% lesy a 1,5% vodní plochy). Ekonomickou prosperitu kraje výrazně ovlivňuje to, že krajem prochází I.a III. železniční koridor. O kraj se tedy zajímá řada zahraničních investorů

Velkou zvláštností Pardubického kraje je poloha střediska a zároveň největšího města kraje. Pardubice (89 725 obyvatel – pro lepší zapamatování pro studenty 90 000 obyv.) se sice nachází téměř uprostřed pardubického okresu, ale vůči východním částem okresů Svitavy a Ústí nad Orlicí je jako středisko kraje poměrně vzdálené. Samotné město Pardubice je významným kulturním centrem, které dodnes žije z historického odkazu Pánů z Pernštejna. Pernštýnské náměstí a pardubický zámek patří v kraji mezi nejzajímavější kulturní památky. Pardubice se staly významným místem konání celosvětově známých sportovních akcí, což je dnes téměř unikátem. Nejvýznamnějšími sportovními akcemi jsou Velká pardubická steeplechase-nejstarší a nejtěžší dostih a Zlatá přilba-závod plochodrážních motocyklů. Unikátem je též proslavení města výrobou pardubického perníku.

V kraji lze navštívit řadu významných architektonických památek, kterými jsou hlavně středověké hrady (většinou jejich zříceniny) tvrze a zámky. Dominantou Železných hor se stala zřícenina hradu Lichnice. Vůbec nejvýznamnějším hradem se stala Kunětická hora, jejíž motiv je vyobrazen na logu Pardubického kraje. V kraji lze navštívit také řadu chráněných území (největší je Přírodní rezervace Maštale asi 1 100 ha).

Rozvojová politika kraje

Pardubický kraj poskytuje ze svého rozpočtu granty pro podporu různých důležitých programů. V poslední době pro rok 2005 vedení Pardubického kraje poskytne granty pro podporu památkové péče, sportovních aktivit, školství, zdravotní a sociální politiky, vodního hospodářství obcí do 2 000 obyvatel a samozřejmě granty pro oblast životního prostředí.

Vedle těchto grantů byl již v roce 2001 schválen program rozvoje Pardubického kraje, v němž jsou uvedeny sociálně-ekonomická analýza kraje, popis rozvojového programu, územní a odvětvové aspekty rozvoje kraje, problematika financí a zabezpečení realizace a časový harmonogram rozvoje. Kraj přitom počítá s finanční pomocí z fondů EU. Navíc prvořadým cílem pardubického kraje je zapojení se do vnějších vztahů v oblasti zahraničního obchodu, tudíž i zlepšení přeshraničního styku hlavně s Polskem. Závažnou se stala pro kraj otázka cestovního ruchu hlavně v oblasti silniční dopravy (řešení silnic R 35, R 43 a I/37). Hlavním tématem i v této oblasti je snaha o vybudování Hradecko-pardubické sídelní aglomerace. Z hlediska vodního hospodářství má Pardubický kraj zájem o ochranu území vodních toků a ploch a také o čištění odpadních vod a revitalizaci říčních systémů. Dotýká se to i otázek životního prostředí, kdy hlavním tématem je snížení znečištění Labe a dolních částí některých toků v Pardubickém kraji. Lidé navíc působili na krajinu Pardubického kraje v minulosti intenzivní zemědělskou a lesnickou velkovýrobou, a proto je část půdy v kraji náchylná k erozi. Kvalita ovzduší se sice zlepšila, ale kraj má nadále problémy v nakládání s odpady. Problémem jsou staré ekologické zátěže charakteru starých skládek. Navíc ekologické vědomí i pardubickém kraji je velmi nízké. O ochraně životního prostředí chybí ucelené informační systémy dostupné široké veřejnosti. Snahou kraje samozřejmě je zlepšení problémů ohrožujících životní prostředí v kraji. Problém životního prostředí prochází napříč celým rozvojovým programem kraje. Kraj se bude snažit uplatňovat principy TUR. Další rozvoj hlavně okolí Pardubic je závislý hlavně na dalším tématu pardubického kraje, kterým je připravované splavnění Labe (úsek Přelouč-Řečany nad Labem je nesplavný). Snahou je vybudování kanálu, což ovšem narazilo na odpor ochránců přírody v souvislosti s možným ohrožením lokality Slavíkovy ostrovy. Ve svém rozvojovém programu kraj rozebírá i otázky ze SWOT analýzy v jednotlivých problémových okruzích. Zástupci kraje vidí sílu dalšího rozvoje hlavně ve spolupráci s různými fondy EU, které by měly být hlavní hybnou silou rozvoje kraje. Souvisí s tím i co nejrychlejší přiblížení se směrnici EU. Ovšem jakousi hlavní vizí je uspokojování potřeb občanů v kraji a samozřejmě zajistit a podporovat vyrovnaný rozvoj kraje. Zvláštností kraje je také život lidí v kraji, který spíše odpovídá slovům „chudý východ-bohatý západ“. Tento stav je spojen i s rozmanitostí přírodních podmínek ve východní části kraje. Snahou kraje tedy je více rozvinout východní část kraje, čehož by kraj chtěl dosáhnout zlepšením dopravní infrastruktury v této oblasti.

Pardubický kraj pro podmínky realizace tohoto rozvojového programu bude potřebovat finanční podporu hlavně z úrovně státu, kraje a bude se snažit využít hlavně finančních prostředků ze strukturálních fondů EU.

Použitý materiál :

Webové stránky www.pardubickykraj.cz, www.uzemniplany.cz/vuc_pk_koncept/,
www.atlas.cz.

Kurikulum 5. Karel Malík, Zbyšek Podhrázský

Profil kraje

Hlavní město Praha

Základní a nezbytné info:

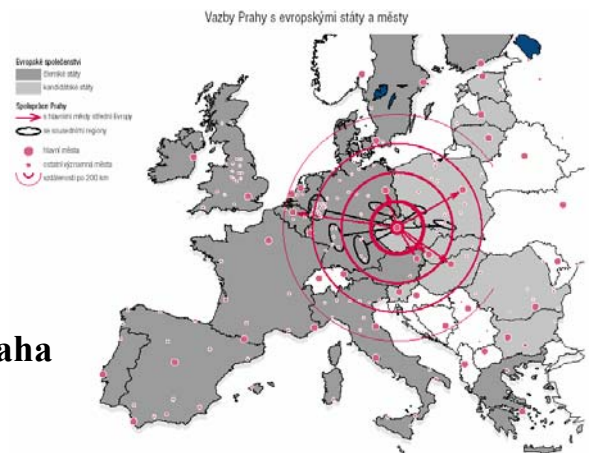
- Praha je hlavním městem České republiky. Do dnešní podoby se vyvíjela po jedenáct století. V současnosti se rozkládá na území 496 čtverečních kilometrů, kde žije celkem 1 187 000 obyvatel. Ročně Prahu navštíví téměř tři miliony turistů. Historické centrum města s jedinečným panoramatem Pražského hradu je památkovou rezervací UNESCO
- Praha je obcí a vyšším územním samosprávným celkem. Je členěna na 57 městských částí a 112 katastrálních území. Je spravována orgány samosprávy a státní správy. Orgány hlavního města Prahy jsou Zastupitelstvo hlavního města Prahy (70 zastupitelů volených na čtyřleté funkční období), Rada hlavního města Prahy (11 členů volených z řad zastupitelů), primátor hl.m.Prahy, který stojí v čele Rady, Magistrát hlavního města Prahy, Městská policie hl.m.Prahy a zvláštní orgány.
- Poloha Prahy ve vltavské kotlině, pestrá morfologie terénu a geologická stavba. Přírodní prvky v samém centru města. Fenomén řeky Vltavy.

Zvláštnosti a unikáty

- Nejcenější památkový komplex v ČR
- Poloha Prahy- srdce Evropy – nalezení pozice v geopolitických vazbách Evropy i na trhu evropských měst.
- Praha jako hlavní město ČR
- Obrovská hodnota lidského potenciálu – universitní město, množství odborných ústavů + mimořádné kvality prostředí města.
- Velká prestiž Prahy v okolním světě.
- Odlišná pozice Prahy v rámci reformy veřejné správy – je zároveň obcí, krajem i územím NUTS 3 i NUTS 2.
- Životní úroveň výrazně nad průměrem ČR.
- Rozsáhlá síť služeb, stejně tak i podniků sekundéru.
- Praha je politickým i kulturním a obchodním centrem ČR.

Témata

- Opětovné postavení Prahy jako evropského centra kultury, vědy, vzdělání a duchovního života.
- Využití kulturního a duchovního bohatství pro turistický ruch, ovšem bez ztráty vlastní identity a zhoršení důležitých složek organismu města.

- Využití stávající polohy Prahy –Praha jako uzel střední Evropy.
- Přetížení centra města lidmi i dopravou – zlepšení MHD, omezení turismu?.
- Životní prostředí Prahy – současný žalostný stav a jeho náprava.
- Praha město vzdělanosti.
- Vltava jako krajinný i socioekonomický prvek.
- Přírodní celky Prahy – nové parky a maloplošná chráněná území
- Doprava v Praze – nové silniční tahy, modernizace železnice, letiště.
- Praha jako město EU..

Krátké představení Ústeckého kraje

Jan Zvara a Michal Hájek

Ústecký kraj je tvořen sedmi okresy – Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Děčín, Litoměřice a Louny. Zaujímá prostor při severozápadní hranici ČR a hraničí se SRN - spolkovou zemí Sasko. Představuje asi 7% území ČR. Poloha kraje je z hlediska postupné integrace do evropských struktur, blízkosti i dostupnosti Prahy a sousedních krajských center významným potenciálním rozvojovým faktorem.

V kraji lze vymezit čtyři oblasti, které se dosti významně od sebe liší svojí hospodářskou specializací, sídelní a sociální strukturou a mírou poškození životního prostředí:

- **Pánevní oblast** - typická koncentrací průmyslu a vysokou hustotou osídlení a většími městy, se specializací hospodářství na energetiku, těžbu uhlí a chemické výroby, patří sem okresy Chomutov, Most, Teplice a částečně Ústí nad Labem.
- **Zemědělská oblast** - zejména okresy Litoměřice a Louny s nižším zastoupením průmyslu. Jejich střediska jsou relativně malá a je zde nadprůměrné zastoupení menších venkovských sídel v porovnání s průmyslovými oblastmi.
- **Krušné hory** – převážná část česko-saského pohraničí, dnes velmi řídko osídlený horský pás s velmi omezenými hospodářskými aktivitami. Toto území se stalo díky zanedbání v minulosti bariérou jak hospodářských tak sociálních a kulturních kontaktů, což je v silném rozporu s posláním hraničního území.
- **Děčínsko** - není ani územím s koncentrací těžkého průmyslu, ani venkovským. Jeho jižní část je do jisté míry spjatá s okresem Ústí nad Labem a jeho severní část - Šluknovsko je svou odlehlostí a obtížnou dostupností z centrální části kraje typicky periferním územím, hospodářsky slabším. Je významnou hraniční oblastí se Saskem.

V kraji žije přes 825 tisíc obyvatel, což představuje asi 8% obyvatel v ČR.

Mimořádně významné bylo lázeňství na Teplicku.. Koncem 80. let pracovalo v primárním sektoru necelých 10 %, v sekundárním asi 60 % a v terciéru přes 30%.

Vývoj hospodářství byl v kraji po více než 40 let ovlivněn :

- rozvojem těžby hnědého uhlí povrchovým způsobem
- vytvořením energetické a chemické základny pro celou ČSR v kraji a tím jeho vystavení vážným ekologickým zátěžím
- imigrací obyvatelstva s nižším vzděláním

Pozice a image kraje v ČR

Vnímání kraje převážnou částí vlastních obyvatel :

- většina obyvatel se ani po generacích nesžila s krajem
- panuje obecná nedůvěra ve vlastní sílu a možnosti nepříznivou situaci ovlivnit
- problémy posledních let jsou pasivně přijímány (prostituce na silnicích, způsob života a jednání Romů, požívání drog, stánkový prodej Vietnamců, divoké skládky atd.)
- neznalost svého okolí, přírody, kulturních a historických hodnot
- absence lidových tradic

Vnímání kraje obyvateli ČR nebo ze zahraničí :

- postižený průmyslovými emisemi, zejména uhelná pánev a Krušné hory
- rozvrácená krajina povrchovou těžbou nerostných surovin
- palivo-energetická a průmyslová základna ČR, silná koncentrace velkých průmyslových podniků
- silná romská komunita ve městech
- prostituce kolem mezinárodních silnic
- nekontrolovaný stánkový prodej v hraničním pásmu
- vysoká nezaměstnanost – více než dvojnásobně vyšší než je průměr v ČR
- neosobní a neestetická sídliště, zanedbané obce a krajina
- nejvyšší kriminalita v ČR po Praze
- nízká průměrná vzdělanost
- vyšší úmrtnost a nižší dosažený věk než je republikový průměr
- významné kulturně-historické ale většinou zanedbané památky
- atraktivní příroda mimo uhelnou pánev
- relativně mnoho podniků s cizím spoluvlastníkem

-charakteristika, zajímavosti, strategie rozvoje

Základní informace

- rozloha:** 6 925 km² - 5. místo v ČR, 9 % z celkové rozlohy ČR
- počet obyvatel:** 517 845 (k 30. 9. 2003)
- hustota zalidnění:** 75 obyvatel na km²
- administrativní uspořádání:**
- krajské město:** Jihlava
- 5 býv. okresů: Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč
- 15 tzv. malých okresů - správních území obcí s rozšířenou působností,
- 26 obcí pověřených výkonem státní správy
- celkem 729 obcí - druhý největší počet obcí v České republice
- kraj Vysočina tvoří spolu s Jihomoravským krajem územní jednotku NUTS I (Jihovýchod), která bude partnerem EU při financování ze strukturálních fondů
- sousední kraje: Jihočeský, Středočeský, Pardubický, Jihomoravský
- jižní část kraje zasahuje do pásma podél hranice s Rakouskem, → okresy Jihlava a Třebíč byly zařazeny do programu přeshraniční spolupráce Phare.

Obr.1 Poloha kraje Vysočina v rámci ČR

Obr.2 Správní obvody obcí s rozšířenou působností kraje Vysočina

Profil kraje Vysočina:

Geologické a geomorfologické poměry:

Název kraje Vysočina je odvozen od názvu Českomoravské vrchoviny, vyvýšené zvlněné krajiny mezi oběma historickými zeměmi České republiky.

-geomorfologické členění:

-provincie: Česká vysočina

-subprovincie: Českomoravská (celé území kraje Vysočina spadá do této subprovincie)

-geomorfologické celky: Křižanosvká vrchovina, Jevišovická pahorkatina, Javořická vrchovina, Křemešnická vrchovina, Hornosázavská pahorkatina, Hornosvratecká vrchovina, Železné hory

-typické tvary: zarovnané povrchy, tvary mrazového zpětrávání (mrazové sruby) – např. v CHKO Žďárské vrchy

-nejvyšší oblasti: největších výšek (přes 800 m) je dosahováno ve dvou výrazných masivech, Žďárských vrších na severu kraje a Jihlavských vrších na jihozápadě.

-nejvyšší bod: Javořice (Javořická vrchovina) - 837 m.n.m.

-Devět skal (Žďárské vrchy – 836 m.n.m.)

-geologická stavba: krystalické horniny

-vulkanické a metamorfované horniny prvohorního a staršího stáří, zejména žuly, krystalické břidlice, ruly, migmatity

Klima:

-spíše chladnější klima, průměrná roční teplota 5-7°C

-vymezení klimatických oblastí:

-většina kraje náleží dle členění E.Quitta ke klimatické **oblasti mírně teplých vrchovin** s kratším mírným až mírně chladným létem a normálně dlouhou mírnou až mírně chladnou zimou, průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou je 60-100, průměrný srážkový úhrn činí 600-700 mm/rok

-vrcholové partie Českomoravské vrchoviny (oblast Žďárských vrchů a Jihlavských vrchů) již náleží k chladné klimatické oblasti- přesněji k **mírně chladnému až vlhkému podnebí hornatin**, průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou je zde 100-140, průměrný roční srážkový úhrn 700-800 mm

-v zimě – velká tvorba námrazy

Vodstvo:

-poloha na **hlavním evropské rozvodí** (táhne se přibližně v oblasti cývalé zemské hranice mezi Čechami a Moravou)→ rozdělení kraje na 2 téměř shodné části

-úmoří Severního moře (Z-část kraje) a úmoří Černého moře (V –část kraje)

-nejdůležitější vodní toky:úmoří Severního moře – **Sázava** a její přítoky (Šlapanka, Želivka)

-úmoří Černého moře-**Svratka** + přítoky (Fryšávka, Loučka, Nedvědička), **Jihlava**+přítoky (Oslava, Rokytná)

-umělé vodní plochy:

-vodní nádrže: **Dalešice, Mohelno** (Jihlava) – hydroenergetický účel, **Vír** (Svratka), **Švihov** (Želivka), **Mostiště** (Oslava) – vodárenský účel, **Pilská** (Sázava) – ochranný účel

-rybníky: velké množství rybníků s různými funkcemi (hospodářská, rekreační, krajinotvorná)

Půdy:

-**hnědé lesní půdy pahorkatin a vrchovin** (hlvní pedogenetický proces: vnitropůdní zvětrávání → tvorba horizontu vnitropůdního zvětrávání)

-zejména hlinitopísčité až písčitohlinité půdy, v nejvyšších polohách – zvýšený obsah skeletu
→ štěrkovité až kamenité půdy

Biota, krajina a životní prostředí:

-**unikátní krajinný ráz – ojedinělá krajinná matice - harmonická kulturní krajina**

-pestrá mozaika lesů, luk a polí → vysoký stupeň biodiverzity

-**specifický vývoj krajiny** ovlivněný přírodními podmínkami (pozdější nástup středověké kolonizace a industrializace než v českých a moravských nížinách) → Vysočina se řadí mezi chudší kraje, ale je **uchráněna před znečištěním životního prostředí** a vznikem velkých území devastovaných průmyslovým rozvojem.

Obr.3 Typická krajina Vysočiny

-dobrá kvalita životního prostředí

-Vysočina –titul „zdravý kraj“, obyvatelstvo organizace zdravých měst a regionů

-podniky, které neznečišťují životní prostředí

-největší znečišťovatel ovzduší –dálnice

-zanedbatelná kontaminace půdy v porovnání s ostatními kraji

Vysočiny patří k nejzdravějšímu v ČR, člen

-**vysoká lesnatost** (cca 30%, zdravé lesy nezasažené imisemi)

-ochrana životního prostředí:

-124 chráněných území , z toho 9 přírodních parků

-nejvýznamnější chráněná území:

- **Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy**
- **Chráněná krajinná oblast Železné hory**
- **Mohelenská hadcová step**
- Chráněná krajinná oblast Stvořidla
- Vodní nádrž Dářko
- Údolí řeky Doubravy
- Velký Špičák

Obyvatelstvo a osídlení:

-celkem 517 845 obyvatel, 75 obyvatel/km²

-nejlepší věková struktura ze všech krajů ČR (podíl starého a mladého obyvatelstva)→mladá populace

-nízká míra kojenecké úmrtnosti

-podprůměrná potratovost ve srovnání s ostatními kraji ČR

- největší střední délka života mužů i žen ze všech krajů
- nejnižší kriminalita

osídlení:

-rozdrobená sídelní struktura

- díky přírodním podmínkám – obyvatelstvo rozptýleno do více než 1000 sídel – propojena hustou sítí silnic.
- charakteristické jsou malé vesnice nepříliš vzdálené od místního centra, kterým bývá klidné malé město mezi třemi a deseti tisíci obyvatel
- jen 4 města nad 20 000 obyvatel
- Jihlava dosahuje počtu 50 000 obyvatel
- tato sídelní struktura bude v budoucnu pravděpodobně výhodná , protože umožňuje využívat pozitiva venkovského bydlení a přitom zaručuje dostupnost městského centra
- více než polovina obyvatel kraje dosáhne výhod krajského města v čase kratším, než půl hodiny, cesta do sousední aglomerace trvá hodinu

Nerostné suroviny:

- paliva:** uran – dolní Rožínka , strategický význam pro českou jadernou energetiku, odštěpný podnik společnosti Diamo, Stráž pod Ralskem, dnes- problémy s útleumem těžby →zvýšení nezaměstnanosti, nutnost sanace a rekultivace
- rudy:** nedostatek velkých ložisek rud → kraj nebyl poznamenán devastací krajiny vlivem před důlní činnosti
- nerudní suroviny:** těžba stavebního a dekoračního kamene (monog'ho lokalit) – spouvisí s geologickou stavbou území

Průmysl:

- silná tradice průmyslové výroby:** dřevozpracující, sklářský, strojnický, kovodělný, textilní, nábytkářský, potravinářský, průmysl
- průmyslové pozemky, obchodní příležitosti (25 průmyslových zón)
- velmi dynamický vývoj

Zemědělství:

- velká tradice zemědělství
- výjimečně příznivé podmínky pro produkci mléka, brambor, řepky
- vysoká produkční schopnost lesních porostů

Doprava:

- výhodná poloha v rámci České republiky i Evropy, kraj protíná dálnice D1
- významná poloha mezi Prahou a Brnem
- snadná dostupnost

Rekreace a cestovní ruch:

- **velká různorodost možností rekreace**
- krajina Vysočiny předurčena k **aktivnímu odpočinku** - - velké množství značených turistických cest a cykloturistických tras
- vhodné podmínky pro aktivní rodinnou dovolenou

- hist orie zanechala v kraji velké množství architektonický a **kulturních památek**

-3 památky UNESCO - centrum Telče, klášterní kostel na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou a Židovská čtvrť v Třebíči

- velká pestrost nabídky turistických atrakcí

-nejzajímavější turistické cíle

- ZOO Jihlava
- Muzeum rekordů a kuriozit v Pelhřimově
- Westernové městečko Šiklův Mlýn u Zvole nad Pernštejnem
- Památky UNESCO (Telč, Zelená hora a Třebíč)
- Hrad Pernštejn

- významné sportovní akce

- Zlatá Lyže Nové Město na Moravě
- Zlatá podkova Humpolec
- plavecké závody Aris Jihlava
- automobilové závody Horácká rallye Třebíč

Obr.4 Náměstí v Telči (součást dědictví UNESCO)

Strategické plánování a kraj Vysočina:

Program rozvoje kraje je strategický dokument, který schvaluje a průběžně aktualizuje zastupitelstvo kraje. Tento dokument obsahuje priority pro další rozvoj kraje a vytváří základní rámec pro rozhodování samosprávných orgánů kraje.

CÍL 1: EKONOMICKÝ ROZVOJ

- Vytváření lepších podmínek pro investice
- Podpora malých a středních podniků
- Péče o venkov
- Podpora cestovního ruchu

CÍL 2: LIDÉ JSOU NEJVĚTŠÍ BOHATSTVÍ

- Rozvoj systému vzdělávání v kraji
- Podpora bytové výstavby
- Zlepšování zdravotních a sociálních služeb
- Podpora aktivit volného času a mezinárodních kulturních podniků

CÍL 3: CESTOVAT A KOMUNIKOVAT NA ÚROVNI

- Péče o dopravní síť v kraji, podpora hromadné dopravy

- Rozvoj telekomunikačních sítí a informatiky
- Rozvoj energetických a vodohospodářských sítí

CÍL 4: MYSLÍME NA BUDOUCNOST

- Ochrana přírodního bohatství Vysočiny
- Promyšlené nakládání s odpady
- Podpora čistých zdrojů energie
- Ekologická výchova a podpora zdravého životního stylu

Běžné rysy, zvláštnosti a unika kraje Vysočina

Běžné rysy:

- administrativní uspořádání kraje
- existence center a periferií v rámci kraje
- oblasti s problémem nezaměstnanosti

Specifické (zvláštní) rysy:

- charakteristické tvary reliéfu – tvary mrazového zvětrávání v periglaciálním klimatu (mrazové sruby)
- poloha na hlavním evropském rozvodí
- existence marginálních oblastí s problémovou dostupností a slabou ekonomikou
- vysoká lesnatost
- málo znečištěné životní prostředí
- malá pestrost nerostných surovin (chybí rudy a paliva (kormě uranu), jen nerudní suroviny- hlavně stavební kámen)
- jaderná energetika – těžba uranu (Dolní Rožínka), jaderná elektrárna – Dukovany
- dobré podmínky pro specifický typ zemědělské výroby – pěstování brambor, produkce mléka
- lidová architektura – roubené stavby

Unikátní rysy:

- poloha na historické hranici mezi Českými zeměmi a Moravou
- populační i dopravní střed ČR
- velká polemika o zřízení kraje (Jihlava není přirozeným centrem této oblasti, jednotlivé okresy patřily dříve do 3 různých krajů – jihomoravský, Východočeský a Jihočeský →vazby na různá města)
- krajinný ráz – harmonická kulturní krajina Českomoravské vrchoviny- pestrá krajinná matice (střídání lesů, luk a polí)
- produkce brambor
- silná tvorba námrazy v zimním období
- tradice běžeckého lyžování (běžkařské trasy, známé lokality a hotely – Nové Město na Moravě, Tři Studně)
- výroba lyží v Novém Městě, běžkařský závod Zlatá lyže
- jihlavské podzemí (největší v ČR)

- Pelhřimov (město rekordů)
- Mohelenská hadcová step

Hlavní témata k výuce

1.) **Specifický krajinný ráz**

2.) **Ekonomická situace kraje** (podprůměrný ekonom. růst ve srovnání s jinými kraji ČR, nízká podnikatelská aktivita, tradiční orientace na zemědělskou výrobu)

3.) **Životní prostředí** – vysoká kvalita ŽP, malé znečištění

4.) **Ochrana přírody (chráněná území) a specifické podmínky pro rekreaci a cestovní ruch**

5.) **Těžba uranu** (dopady na ŽP a dopady současného útlumu těžby, rekultivace, nezaměstnanost v regionu), jaderná energetika

Zdroje:

www.vysocina-kr.cz

www.czso.cz

Školní atlas České republiky, Geodézie čs a.s., 1 .vydání.. Praha, 1999.

ZLÍNSKÝ KRAJ

Zlínský kraj byl ustanoven k 1. lednu 2000 na základě ústavního zákona č. 347 ze dne 3. prosince 1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Vznikl sloučením okresů Zlín, Kroměříž a Uherské Hradiště, které patřily k Jihomoravskému kraji, a okresu Vsetín, který spadal do Severomoravského kraje. Nachází se na východě republiky, kde jeho východní okraj tvoří hranici se Slovenskem. Na jihozápadě sousedí s krajem Jihomoravským, na severozápadě s Olomouckým a v severní části s krajem Moravskoslezským. Svou **rozlohou** 3 964 km² je čtvrtým nejmenším krajem v republice. Má celkem 304 obcí (z toho 30 měst), ve kterých ke konci roku 2002 žilo 593 130 obyvatel. Hustota zalidnění 150 obyvatel/km² výrazně převyšuje republikový průměr. Nejvyšší zalidněnost je v okrese Zlín (189 obyvatel/km²) a nejnižší v okrese Vsetín (128 obyvatel/km²).

a) typické

-sídlí tu řada významných úřadů, kulturních a společenských institucích... významné kongresy... hlavně lékařské (medicínské)

-území ve střední části východní Moravy

-kraj má různorodé **přírodní podmínky**

-Z – úrodné území Hornomoravského a Dolnomoravského úvalu

-V – hornaté území Beskyd, Javorníků, Bílých Karpat

-hl. **prům.odvětví** – kožedělný, obuvnický, gumárenský, strojírenský, potravinářský

-**zemědělství** – v mor.úvalech je významné pěstování pšenice, ječmene, cukrové řepy, ve vyšších polohách hlavně brambory a pčiny

-hl.město Zlín, další důl.střediska Uherské Hradiště a Kroměříž

-Kunovice – letadla

-zlínská ZOO

-Hamé Zlín

-slivovice

b) specifické

-1894 **Tomáš Baťa** založil svůj podnik, který funguje dodnes

-**funkcionalistická architektura**, moderní + industriální dojem města... věhlasní architekti Karfík, Gahura, Kotěra, Lorenc a ovlivnil je i Le Corbusier... městská památková zóna

-**lázně Luhačovice** – arch.Dušana Jurkoviče... léčba zaživacího ústrojí a dýchacích cest – **spojitost s Brnem** – Jurkovičova vila v Žabovřeskách

-2001 založena **Univerzita Tomáše Bati**, významné je hodně odvětví animace, reklamy a designu... tyhle talentové odvětví jsou velice žádané a je velmi těžké se na ně dostat... obtížnost podobná jak FAVU, AVU...

-**místní folklór** – Valašsko // Bolek Polívka a jeho "království"

-**Rodolf Jelínek** – Vizovice

-kulturní vyžití: Zlín – klub Golem (mezinárodní koncerty)

-**filharmonie Bohuslava Martinů**

c) témata k debatě

-**vztah kraje a sousedního SR**, otázky vyjížd'ky a dojížd'ky... zaměstnání, školství, dotace, cestovní ruch...

-**postavení v rámci střední Moravy**... vztahy mezi kraji

-**ekonomická situace** v jednotlivých částech kraje – rozdíly mezi hranicemi se SR a olomouckým a jihomoravským krajem

-vliv **pohodí** na východě území na zemědělství, průmysl... a celkový chod kraje...

-**centra kraje a celková kvalita dopravy** (dnes hodně probíráno v souvislosti se zdravotnictvím a dostupností k zdravotnickým zařízením)